Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

14 март 2024 година*

„Неизпълнение на задължения от държава членка — Производство, проведено в отсъствието на ответника — Споразумение за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия — Член 127, параграф 1 — Преходен период — Компетентност на Съда — Решение на Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) — Изпълнение на арбитражно решение, с което се присъжда обезщетение за вреди — Решение на Европейската комисия, с което се обявява, че това изплащане представлява несъвместима с вътрешния пазар държавна помощ — Член 4, параграф 3 ДЕС — Лоялно сътрудничество — Задължение на спиране на производството по делото — Член 351, първа алинея ДФЕС — Международно споразумение, сключено между държави членки и трети държави преди присъединяването им към Съюза — Конвенция за уреждане на инвестиционни спорове между държави и граждани на други държави (CIRDI) — Прилагане на правото на Съюза — Член 267 ДФЕС — Национална юрисдикция, която се произнася като последна инстанция — Задължение за сезиране на Съда с преюдициално запитване — Член 108, параграф 3 ДФЕС — Спиране на привеждането в действие на помощта“

По дело C-516/22

с предмет иск за установяване на неизпълнение на задължения, предявен на основание член 258 ДФЕС на 29 юли 2022 г.,

Европейска комисия, представлявана от L. Armati, P.-J. Loewenthal и T. Maxian Rusche,

ищец,

срещу

Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия, представлявано от S. Fuller,

ответник,

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: E. Regan (докладчик), председател на състава, Z. Csehi, M. Ilešič, I. Jarukaitis и D. Gratsias, съдии,

генерален адвокат: N. Emiliou,

* Език на производството: английски.

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 9 ноември 2023 г.,

постанови настоящото

Решение

1 С иска си Европейската комисия иска от Съда да установи, че с решението на Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) от 19 февруари 2020 г. по дело Micula v Romania (наричано по-нататък „разглежданото съдебно решение“), Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия не е изпълнило задълженията си по член 4, параграф 3 ДЕС, както и по член 108, параграф 3, член 267, първа и трета алинея и член 351, първа алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия (наричано по-нататък „Споразумението за оттегляне“), прието на 17 октомври 2019 г.

Правна уредба

Правото на Съюза

2 По силата на член 185 от Споразумението за оттегляне, одобрено от името на Европейския съюз и на Европейската общност за атомна енергия (Евратом) с Решение (ЕС) 2020/135 на Съвета от 30 януари 2020 г. (ОВ L 29, 2020 г., стр. 1), същото влиза в сила на 1 февруари 2020 г.

3 Съгласно член 2, буква д) от Споразумението за оттегляне:

„За целите на настоящото споразумение се прилагат следните определения:

[…]

д) „преходен период“ означава периодът, предвиден в член 126“.

4 Член 86 от това споразумение е озаглавен „Висящи дела пред Съда на Европейския съюз“ и предвижда в параграф 2:

„Съдът на Европейския съюз продължава да е компетентен да се произнася преюдициално по запитвания от съдилища и трибунали на Обединеното кралство, отправени преди края на преходния период“.

5 Член 87 от посоченото споразумение, озаглавен „Нови дела пред Съда“, гласи в параграф 1:

„Ако Европейската комисия счита, че Обединеното кралство не е изпълнило задължение съгласно Договорите или съгласно част четвърта от настоящото споразумение преди края на

преходния период, Европейската комисия може, в срок от 4 години след края на преходния период, да отнесе въпроса пред Съда на Европейския съюз в съответствие с изискванията, определени в член 258 от ДФЕС или член 108, параграф 2, втора алинея от ДФЕС, според случая. Съдът на Европейския съюз има компетентност по такива дела“.

6 Член 126 от същото споразумение, със заглавие „Преходен период“, гласи:

„Определя се преходен период или период на изпълнение, който започва да тече от датата на влизане в сила на настоящото споразумение и приключва на 31 декември 2020 г.“

7 Член 127 от Споразумението за оттегляне е озаглавен „Обхват на прехода“ и има следния текст:

„1. Освен ако в настоящото споразумение не е предвидено друго, по време на преходния период правото на Съюза е приложимо по отношение на и в Обединеното кралство.

[…]

3. По време на преходния период правото на Съюза, приложимо съгласно параграф 1, поражда по отношение на Обединеното кралство и в него същите правни последици като тези, които поражда в Съюза и неговите държави членки, и се тълкува и прилага в съответствие със същите методи и общи принципи като тези, приложими в Съюза.

[…]

6. Освен ако в настоящото споразумение не е предвидено друго, по време на преходния период всяко позоваване на държавите членки в правото на Съюза, приложимо съгласно параграф 1, включително както то е въведено и приложено от държавите членки, се разбира като включващо Обединеното кралство“.

Международното право

Конвенцията CIRDI

8 Член 53, параграф 1 от Конвенцията за уреждане на инвестиционни спорове между държави и граждани на други държави, сключена във Вашингтон на 18 март 1965 г. (наричана по-нататък „конвенцията CIRDI“), влязла в сила по отношение на Обединеното кралство на 18 януари 1967 г. и по отношение на Румъния на 12 октомври 1975 г., предвижда:

„Арбитражното решение е задължително за страните и не подлежи на обжалване или на някакво друго средство за съдебна защита, освен на предвидените в тази конвенция. Всяка страна трябва да спазва и да се съобразява с условията на арбитражното решение“.

9 Член 54, параграф 1 от тази конвенция гласи:

„Всяка договаряща държава признава арбитражно решение, издадено съгласно тази конвенция, за задължително и изпълнява на своята територия финансовите задължения, наложени с решението, както ако беше окончателно съдебно решение на съд в тази държава. […]“.

10 Съгласно член 64 от посочената конвенция:

„Всеки спор, възникващ между договарящи държави относно тълкуването или прилагането на тази конвенция, който не е уреден чрез преговори, се отнася до Международния съд по молба на някоя от страните по този спор, освен ако заинтересуваните държави се споразумеят за друг начин на уреждане“.

11 Член 69 от същата конвенция има следния текст:

„Всяка договаряща държава предприема такива законодателни или други мерки, каквито може да бъдат необходими за ефективното прилагане разпоредбите на тази конвенция на територията на тази държава“.

ДИД

12 Двустранният инвестиционен договор, сключен на 29 май 2002 г. между правителството на Кралство Швеция и Румъния за насърчаване и взаимна защита на инвестициите (наричан по-нататък „ДИД“), влязъл в сила на 1 април 2003 г., предвижда в член 2, параграф 3:

„Всяка договаряща се страна гарантира по всяко време справедливо и равноправно третиране на инвестициите, вложени от инвеститорите от другата договаряща се страна, без да възпрепятства чрез неразумни или дискриминационни мерки управлението, поддържането, използването, плодопользването или разпореждането с тях“.

13 Член 7 от ДИД предвижда, че споровете между инвеститорите и държавите, подписали договора, се уреждат по-специално от арбитражен съд, който прилага конвенцията CIRDI.

Факти в основата на спора

Арбитражното производство

14 На 22 февруари 2005 г. Румъния отменя, предвид присъединяването си към Европейския съюз, регионална схема за подпомагане на инвестициите под формата на данъчни стимули (наричана по-нататък „разглежданата схема за помощ“).

15 На 28 юли 2005 г. г-н Ioan и г-н Viorel Micula, шведски граждани, както и European Food SA, Starmill SRL и Multipack SRL (наричани по-нататък „инвеститорите“) — контролирани от тях дружества, са поискали, в съответствие с член 7 от ДИД, да се свика арбитражен съд съгласно конвенцията CIRDI, за да получат обезщетение за вредите, които твърдят, че са претърпели вследствие на отмяната на разглежданата схема за помощ, от която са се ползвали преди тази отмяна.

16 С арбитражното си решение от 11 декември 2013 г. (наричано по-нататък „арбитражното решение“), постановено след присъединяването на Румъния към Съюза на 1 януари 2007 г., арбитражният съд приема, че като е отменила разглежданата схема за помощ, Румъния е накърнила оправданите правни очаквания на инвеститорите, които мислели, че данъчните стимули ще бъдат на разположение до 31 март 2009 г., не е действала прозрачно, като не е предупредила своевременно инвеститорите и не е гарантирала справедливо и равноправно третиране на вложените от тях инвестиции по смисъла на член 2, параграф 3 от ДИД.

Поради това арбитражният съд осъжда Румъния да заплати на инвеститорите обезщетение за вреди в размер на 791 882 452 румънски леи (RON) (около 178 милиона евро), която сума е определена, вземайки предвид основно твърдените от инвеститорите вреди в периода от 22 февруари 2005 г. до 31 март 2009 г.

17 От 2014 г. инвеститорите се опитват да получат признаване и изпълнение на арбитражното решение в Белгия, Франция, Люксембург, Швеция, Обединеното кралство и Съединените американски щати. Комисията е встъпила във всички тези производства, за да се противопостави на това.

Процедурата пред Комисията

18 На 26 май 2014 г. Комисията приема Решение C(2014) 3192 final [Държавна помощ SA.38-517 (2014/NN) — Румъния — Арбитражно решение по дело Micula срещу Румъния от 11 декември 2013 година — Разпореждане за преустановяване на помощта] (наричано по-нататък „разпореждането за преустановяване“), с което изисква от Румъния да спре незабавно всяко действие, което би могло да доведе до привеждането в изпълнение или до изпълнението на арбитражното решение, с мотива че подобно действие представлява незаконна държавна помощ, предоставена в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС, докато Комисията приеме окончателно решение относно съвместимостта на тази мярка с вътрешния пазар.

19 На 1 октомври 2014 г. Комисията приема решение 2014/C 393/03 [Държавна помощ — Румъния — Държавна помощ SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) — Изпълнение на арбитражно решение по дело Micula срещу Румъния от 11 декември 2013 година — Покана за представяне на мнения съгласно член 108, параграф 2 от ДФЕС (ОВ C 393, 2014 г., стр. 27)] (наричано по-нататък „решението за откриване“), с което информира Румъния за решението си за откриване на официалната процедура по разследване, предвидена в член 108, параграф 2 ДФЕС, относно частичното изпълнение от страна на Румъния на арбитражното решение в началото на 2014 г., както и относно всяко по-нататъшно привеждане в изпълнение или изпълнение на това арбитражно решение.

20 На 30 март 2015 г. Комисията приема Решение (ЕС) 2015/1470 на Комисията от 30 март 2015 г. относно държавна помощ SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), приведена в действие от Румъния — Изпълнение на арбитражно решение по дело Micula срещу Румъния от 11 декември 2013 година (ОВ L 232, 2015 г., стр. 43) (наричано по-нататък „окончателното решение“).

21 Под заглавие „Прилагането на правилата за държавна помощ не засяга правата и задълженията, защитени от член 351 от Договора“, съображения 126—129 от това решение, които съответстват по същество на точки 51—54 от решението за откриване, имат следния текст:

„(126) Член 351 [ДФЕС] предвижда, че „[п]равата и задълженията, произтичащи от споразумения, сключени […] за присъединяващите се държави — преди датата на тяхното присъединяване, между една или повече държави членки, от една страна, и една или повече трети страни, от друга, не се засягат от разпоредбите на Договорите“. В настоящия случай правата и задълженията, на които се позовават [инвеститорите], са онези, които произтичат от [ДИД].

(127) От формулировката на член 351 [ДФЕС] става ясно, че той не се прилага в настоящия случай, тъй като [ДИД] е договор, сключен между две държави — членки на Съюза, Швеция и Румъния, а не договор, „сключен между една или повече държави членки, от една страна, и една или повече трети страни, от друга“. Съответно прилагането на правото в областта на държавната помощ в настоящия случай не засяга правата и задълженията, защитени по силата на член 351 [ДФЕС].

(128) В този контекст Комисията припомня, че в съответствие с правото на Съюза се прилагат различни правила за двустранните инвестиционни договори в рамките на ЕС, от една страна, и двустранните инвестиционни договори, сключени между държава — членка на ЕС, и трета страна, от друга. В случай на двустранни инвестиционни договори в рамките на ЕС Комисията е на мнение, че тези споразумения са в противоречие с правото на Съюза, несъвместими са с разпоредбите на Договорите за ЕС и поради това следва да се считат за нищожни. […]

(129) Румъния е страна също и по [конвенцията CIRDI], към която се е присъединила преди присъединяването си към Европейския съюз. Въпреки това, тъй като в ДИД, което е предмет на настоящото производство, не участва трета държава, страна по [к]онвенцията CIRDI, член 351 [ДФЕС] не е от значение за настоящия случай“.

22 В член 1 от диспозитива си окончателното решение предвижда, че изплащането на обезщетението за вреди, присъдено с арбитражното решение на обособената стопанска единица, съставена от инвеститорите, European Drinks, Rieni Drinks, Scandic Distilleries, Transilvania General Import-Export и West Leasing International, представлява „държавна помощ“ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, която е несъвместима с вътрешния пазар.

23 В съответствие с член 2 от това решение Румъния е длъжна да не изплаща никаква несъвместима помощ, посочена в член 1 от въпросното решение, и да възстанови вече изплатените на съставящите тази стопанска единица субекти, както и всяка помощ, изплатена на тези субекти, за която Комисията не е била уведомена съгласно член 108, параграф 3 ДФЕС, или всяка помощ, изплатена след датата на приемане на същото решение.

Производството пред съдилищата на Съюза

24 С решение от 18 юни 2019 г., European Food и др./Комисия (T-624/15, T-694/15 и T-704/15, EU:T:2019:423), Общият съд отменя изцяло окончателното решение, по същество с мотива, че Комисията не е имала компетентност ratione temporis за приемане на същото на основание член 108 ДФЕС (наричано по-нататък „решението на Общия съд“).

25 По-конкретно, в точки 91 и 92 от това решение Общият съд е приел, че тъй като Комисията не е направила разграничение, що се отнася до сумите за получаване, между тези, съответстващи на периода преди присъединяването на Румъния към Съюза, и тези за периода след това присъединяване, тя е превишила правомощията си в областта на контрола върху държавните помощи, прилагайки със задна дата правомощията, с които разполага по силата на член 108 ДФЕС, към факти, предхождащи посоченото присъединяване, и че следователно Комисията не е могла да класифицира изплащането на обезщетенията за вреди, присъдени с арбитражното решение, като „държавна помощ“ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС.

26 По-нататък, Общият съд приема в точки 98—111 от посоченото решение, че тъй като правото на Съюза не е приложимо ratione temporis и Комисията не е била компетентна по член 108 ДФЕС, окончателното решение при липсата на разграничение между сумите за получаване според това дали се отнасят за периода преди или след въпросното присъединяване, е незаконосъобразно, тъй като квалифицира предоставянето на посоченото обезщетение като „предимство“ и „държавна помощ“ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, поне за периода преди датата на влизане в сила на правото на Съюза в Румъния.

27 На 27 август 2019 г. Комисията подава до Съда жалба за отмяна на решението на Общия съд.

Производството пред съдилищата на Обединеното кралство

28 На 17 октомври 2014 г. арбитражното решение е регистрирано в High Court of England and Wales (Висш съд на Англия и Уелс, Обединеното кралство) в съответствие с разпоредбите на Arbitration (International Investment Disputes) Act 1966 (Закон за арбитража по международни инвестиционни спорове от 1966 г.), който имплементира конвенцията CIRDI в Обединеното кралство.

29 На 20 януари 2017 г. този съд отхвърля молбата на Румъния за отмяна на тази регистрация. Той обаче спира изпълнението на арбитражното решение до приключване на производството пред съдилищата на Съюза.

30 На 27 юли 2018 г. Court of Appeal (Апелативен съд, Обединеното кралство) постановява, че въз основа на установения в член 4, параграф 3 ДЕС принцип на лоялно сътрудничество съдилищата на Обединеното кралство не могат да разпоредят незабавно изпълнение на арбитражното решение, докато решение на Комисията забранява на Румъния да изплати присъденото с това арбитражно решение обезщетение. На това основание този съд отхвърля жалбата на инвеститорите срещу спирането на изпълнението на посоченото арбитражно решение, разпоредено от първата инстанция.

31 На 19 февруари 2020 г. с разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) допуска изпълнението на арбитражното решение. Комисията участва в това производство като встъпила страна.

Разглежданото съдебно решение

32 С разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) най-напред отхвърля, в точки 41—57 от него, основанието, с което инвеститорите поддържат, че решението на Общия съд има за последица това, че съдилищата на Обединеното кралство вече не били длъжни по силата на принципа на лоялно сътрудничество да спрат изпълнението на арбитражното решение. В това отношение този съд приема в точка 56 от решението си, че е загрижен във връзка с риска от противоречиви решения с един и същ предмет между същите страни, че не може да направи извод, че нямало почти никакъв риск от противоречие между тези решения, че ако се прояви противоречие между различните решения, това би имало за последица да

възпрепятства значително прилагането на правото на Съюза, и че наличието на висяща жалба пред Съда по принцип е достатъчно, за да задейства задължението за лоялно сътрудничество.

33 Обратно, в точки 58—118 от разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) уважава основанието, с което инвеститорите изтъкват, че член 351, първа алинея ДФЕС е приложим за задълженията, които Обединеното кралство има по силата на конвенцията CIRDI, така че за тях не важи императивното действие на правото на Съюза. Според този съд, за да се определи дали тази разпоредба се прилага в конкретен случай, е необходимо да се тълкува разглежданото предходно международно споразумение, за да се разгледа дали то налага на съответната държава членка задължения, чието изпълнение може да бъде изисквано от третите държави, които са страни по него.

34 В случая обаче било ясно, че задължението на Обединеното кралство по силата на членове 54 и 69 от конвенцията CIRDI да изпълни арбитражното решение е налице по отношение не само на Кралство Швеция, но и на всички останали договарящи държави по тази конвенция, поради следните причини, изложени в точки 104—107 от разглежданото съдебно решение:

– първо, режимът по конвенцията CIRDI се основавал на взаимното доверие и зависел от участието на всички договарящи държави, както и от спазването от тях на предвидените в тази конвенция правила,

– второ, от членове 53, 54 и 69 от конвенцията CIRDI било видно, че задълженията, които тя предвижда, не са съпътствани от никакви резерви и че начинът на уреждане, предвиден в член 64 от тази конвенция е открит за всяка договаряща държава,

– трето, преследваната от конвенцията CIRDI цел показвала, че съществува мрежа от задължения за взаимно изпълнение, които дадена договаряща държава не може да дерогира изрично и които при отказ прехвърлят върху друга договаряща държава задължението за изпълнение,

– четвърто, подготвителните работи показвали, че ако една договаряща държава не спазва задълженията си по конвенцията CIRDI, останалите договарящи държави могат да предприемат подходящи мерки.

35 Според Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), тъй като задължението за лоялно сътрудничество не е приложимо в конкретния случай, съдилищата на Обединеното кралство не са длъжни да откажат да се произнесат по въпроса за действието на конвенцията CIRDI, спирайки националното производство в очакване на резултата от висящото пред съдилищата на Съюза производство или отправяйки преюдициално запитване до Съда, поради следните мотиви, изложени в точки 112—114 от разглежданото съдебно решение:

– първо, по силата на правото на Съюза въпросите относно съществуването и обхвата на задълженията, произтичащи от предходни споразумения съгласно член 351, първа алинея ДФЕС, не били запазени за съдилищата на Съюза. Подобни въпроси не се уреждали от правото на Съюза и Съдът не бил в по-добра позиция от националния съд да им отговори,

– второ, въпросът, повдигнат пред него от инвеститорите на основание член 351 ДФЕС, не е напълно идентичен с този, с който са сезирани съдилищата на Съюза. Всъщност пред последните инвеститорите твърдели в частност, че член 351 ДФЕС придава предимство на вече съществуващите международни задължения на Румъния, произтичащи от ДИД и от член 53 от конвенцията CIRDI. Обратно, правният въпрос, който се поставял по образуваното в Обединеното кралство производство, бил този за задълженията на Обединеното кралство да имплементира конвенцията CIRDI и да признае и изпълни арбитражното решение съгласно членове 54 и 69 от конвенцията CIRDI. Тъй като бил специфичен за спора, възникнал в Обединеното кралство, този въпрос не бил повдиган пред съдилищата на Съюза,

– трето, вероятността съдилищата на Съюза да се произнесат по прилагането на член 351 ДФЕС към задълженията, произтичащи от конвенцията CIRDI и предхождащи присъединяването на Румъния към Съюза, що се отнася до арбитражното решение, била много малка. Общият съд не се бил произнесъл по основанието, изведено от нарушение на член 351, първа алинея ДФЕС, и поради това висящата пред Съда жалба се ограничавала до други въпроси. При това положение в случай на отхвърляне на жалбата въпросът за прилагането на член 351, първа алинея ДФЕС нямало да бъде разгледан от съда на Съюза. При уважаване на жалбата обаче делото щяло да бъде върнато на Общия съд за ново разглеждане, така че този въпрос, що се отнася до задълженията на Румъния, би могъл да бъде разгледан от съда на Съюза.

Досъдебната процедура

36 На 3 декември 2020 г. Комисията изпраща на Обединеното кралство официално уведомително писмо относно разглежданото съдебно решение, в което упреква същото в нарушения съответно на член 4, параграф 3 ДЕС, член 108, параграф 3, член 267, първа и трета алинея и член 351, първа алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне.

37 С писмо от 1 април 2021 г. Обединеното кралство отговаря на това официално уведомително писмо, като оспорва всички твърдени от Комисията нарушения.

38 Тъй като счита, че изложените в този отговор доводи не са достатъчни, за да промени анализа си, на 15 юли 2021 г. Комисията изпраща до Обединеното кралство мотивирано становище, в което прави извода, че вследствие на разглежданото съдебно решение Обединеното кралство не е спазило разпоредбите, споменати в нейното официално уведомително писмо.

39 С писмо от 23 август 2021 г. Обединеното кралство иска от Комисията удължаване на срока за отговор на мотивираното становище, което му е предоставено. Въпреки това Обединеното кралство в крайна сметка не отговаря на посоченото мотивирано становище.

Развитие след мотивираното становище

40 С решение от 25 януари 2022 г., Комисия/European Food и др. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), Съдът отменя решението на Общия съд, с мотива, видно от точки 115—136 от това решение на Съда, че Общият съд е допуснал грешка при прилагане на правото, като е приел, че Комисията не е имала правомощието ratione temporis да приеме окончателното

решение на основание член 108 ДФЕС, тъй като правото на посочената в това решение държавна помощ е предоставено с арбитражното решение след присъединяването на Румъния към Съюза. Съдът добавя в точки 137—145 от същото решение, че Общият съд освен това е допуснал грешка при прилагане на правото и като е приел, че решение от 6 март 2018 г., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), е ирелевантно в конкретния случай, тъй като системата от съдебни средства за защита, предвидена в Договора за ЕС и Договора за функционирането на ЕС, е заменила разглежданото арбитражно производство от това присъединяване насетне. Съдът връща делото на Общия съд за ново произнасяне по изтъкнатите пред него основания и доводи, по които Съдът не се е произнесъл. Понастоящем това дело, заведено под номера T-624/15 RENV, T-694/15 RENV и T-704/15 RENV, е висящо пред Общия съд.

41 В определение от 21 септември 2022 г., Romatsa и др. (C-333/19, EU:C:2022:749, т. 42 и 43), Съдът приема, че от решения от 6 март 2018 г., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), и от 25 януари 2022 г., Комисия/European Food и др. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), произтича, че арбитражното решение е несъвместимо с членове 267 и 344 ДФЕС, така че то не може да произведе никакво действие. Вследствие на това в точка 44 от определението Съдът приема, че съд на държава членка, сезиран с принудителното изпълнение на това арбитражно решение, е длъжен да го остави без приложение и съответно в никакъв случай не може да пристъпи към неговото изпълнение, което да позволи на съответните лица да получат изплащане на присъденото им с него обезщетение за вреди.

42 С определение от 24 ноември 2022 г., European Food и др. (C-333/19 REC, EU:C:2022:936), Съдът впрочем отхвърля искането за оттегляне или поправка на определението по това дело и за заличаване на дело C-333/19.

Производството пред Съда

43 Комисията предявява настоящия иск на 29 юли 2022 г.

44 След като подадената искова молба е редовно връчена на Обединеното кралство и тъй като то не подава писмена защита по смисъла на член 124, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда, след изтичането на определения срок за отговор — 14 октомври 2022 г. — и след като потвърждава неформално на секретариата на Съда, че не възнамерява да участва в производството на този етап, Комисията иска от Съда в съответствие с член 152, параграф 1 от неговия процедурен правилник да уважи исканията ѝ.

45 На 14 февруари 2023 г. Съдът отправя до Комисията въпрос дали предвид особения контекст на настоящото дело тя е склонна да приеме на Обединеното кралство да бъде определен нов срок за представяне на писмена защита, като Съдът уточнява, че ще приложи член 152 от Процедурния правилник само в отсъствието на реакция от страна на Обединеното кралство в рамките на новия срок.

46 С писмо от 3 март 2023 г. Комисията уведомява Съда, че предвид особените обстоятелства в конкретния случай тя не възразява да бъде определен нов срок на Обединеното кралство за представяне на писмена защита, като добавя, че това не трябва в никакъв случай да представлява прецедент за други дела.

47 При това положение с писмо от 8 март 2023 г. Съдът уведомява Обединеното кралство, че ако желае да се възползва от възможността, предоставена му със съгласието на Комисията, да представи писмена защита, въпреки че не е направило това в първоначално определения срок, тази институция няма да направи искане Съдът да се произнесе в отсъствието на ответника по силата на член 152 от Процедурния правилник. Вследствие на това Съдът уведомява Обединеното кралство, че има възможност да представи писмена защита в двумесечен срок, считано от връчването на това писмо, удължен с десетдневния срок поради отдалеченост, предвиден в член 51 от Процедурния правилник, като същевременно иска от Обединеното кралство, в случай че реши да не се възползва от тази възможност, да го уведоми възможно най-бързо, и в този случай писмената фаза на производството ще бъде приключена отново и производството в отсъствието на ответника ще продължи нормалния си ход.

48 С писмо от 20 април 2023 г. Обединеното кралство уведомява Съда, че потвърждава, че не възнамерява да подава писмена защита по настоящото дело въпреки новия срок, който му е предоставен.

49 При това положение Съдът има задължението да се произнесе в отсъствието на ответника съгласно член 41 от Статута на Съда на Европейския съюз и член 152 от Процедурния правилник. Тъй като допустимостта на иска е извън всякакво съмнение, Съдът следователно трябва в съответствие с член 152, параграф 3 да провери дали исканията на Комисията са вероятно основателни.

По компетентността на Съда

50 В самото начало следва да се припомни, че съгласно член 87, параграф 1 от Споразумението за оттегляне Съдът има компетентност да разглежда исковете, с които е сезиран от Комисията по силата на член 258 ДФЕС през четиригодишния период след края на преходния период, който съгласно член 2, буква д) от това споразумение във връзка с членове 126 и 185 от него е продължил от 1 февруари до 31 декември 2020 г. (наричан по-нататък „преходният период“), когато счита, че Обединеното кралство не е изпълнило задължение съгласно Договорите преди края на преходния период.

51 Следователно, щом като неизпълнението на задължения, което се твърди срещу Обединеното кралство с настоящия иск, произтича, както е видно от точка 1 от настоящото решение, от разглежданото съдебно решение, постановено на 19 февруари 2020 г., през преходния период, и този иск е предявен от Комисията на 29 юли 2022 г., през четиригодишния период след края на преходния период, Съдът има компетентност да разгледа посочения иск.

По същество

52 В подкрепа на иска си Комисията изтъква четири твърдения за нарушения: първото — за нарушение от Обединеното кралство на член 4, параграф 3 ДЕС, второто — на член 351, първа алинея ДФЕС, третото — на член 267, първа и трета алинея ДФЕС, и четвъртото — на член 108, параграф 3 ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, като всяко от тези нарушения според тази институция произтича от разглежданото съдебно решение.

53 За целта на разглеждането на тези твърдения за нарушения в самото начало следва да се отбележи, че съгласно член 127, параграф 6 от Споразумението за оттегляне Обединеното кралство трябва да се счита — при разглеждането на повдигнатите от Комисията в подкрепа на иска ѝ твърдения за нарушения — за „държава членка“, а не за трета държава, макар че неизпълнението, в което е упрекнато — както беше отбелязано в точка 51 от настоящото решение — е последващо спрямо оттеглянето му от Съюза, но едновременно с това предхожда изтичането на преходния период, и впрочем член 127, параграф 1 от същото уточнява, че правото на Съюза е приложимо по отношение на Обединеното кралство през преходния период.

54 Според постоянната практика на Съда обаче задължението на държавите членки да спазват разпоредбите на Договора за функционирането на ЕС обвързва всички техни органи, включително, в рамките на правомощията им, съдебните органи. Така неизпълнение на задължения от държава членка може по принцип да бъде установено на основание член 258 ДФЕС независимо от това кой е органът на тази държава, чието действие или бездействие е в основата на неизпълнението на задължението, дори да става въпрос за конституционно независима институция (решения от 28 януари 2020 г., Комисия/Италия (Директива за борба със забавянето на плащане), C-122/18, EU:C:2020:41, т. 55 и цитираната съдебна практика).

55 Твърденията за нарушения, повдигнати от Комисията, следва да бъдат преценени по същество в светлината на тези съображения, като се разгледа на първо място второто от тези твърдения за нарушения.

По второто твърдение за нарушения, изведено от нарушение на член 351, първа алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне

Доводи на ищеца

56 Комисията твърди, че Обединеното кралство не е спазило член 351, първа алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне поради това, че като неправилно е тълкувало и приложило понятията „права на една или повече трети страни“ и „се засягат от разпоредбите на Договорите“, Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е постановил в разглежданото съдебно решение, че правото на Съюза не се прилага по отношение на задължението на Обединеното кралство да изпълни арбитражното решение по силата на член 54 от конвенцията CIRDI.

57 Всъщност, от една страна, това задължение не предполагало никакво право на една или няколко трети държави, тъй като настоящото дело засягало единствено държави членки и техните граждани. От друга страна, никое задължение на Обединеното кралство по конвенцията CIRDI не било „[засегнато] от Договорите“, доколкото всички релевантни разпоредби на тази конвенция могат да се тълкуват така, че да се гарантира липсата на противоречие с релевантните норми от правото на Съюза.

Съображения на Съда

58 Следва да се припомни, че според член 351, първа алинея ДФЕС правата и задълженията, които произтичат от международни споразумения, предхождащи датата на присъединяването им към Съюза, сключени между една или повече държави членки, от една страна, и една или повече трети страни, от друга, не се засягат от разпоредбите на Договорите.

59 Според постоянната практика на Съда член 351, първа алинея ДФЕС има за цел да уточни, в съответствие с принципите на международното право, че прилагането на Договорите на Съюза не засяга задължението на съответната държава членка да зачита правата на трети страни, произтичащи от предходно международно споразумение (вж. по-специално решения от 14 октомври 1980 г., Burgoa, 812/79, EU:C:1980:231, т. 8, и от 9 февруари 2012 г., Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, т. 61). Тази разпоредба е с общо приложение в смисъл, че се прилага към всички международни споразумения, които биха могли да имат отражение върху Договорите на Съюза, независимо от предмета им (вж. в този смисъл решение от 2 август 1993 г., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, т. 11).

60 Така член 351, първа алинея ДФЕС има за цел да защитава правата на третите държави (решение от 13 юли 1966 г., Consten и Grundig/Комисия, 56/64 и 58/64, EU:C:1966:41, стр. 500), като позволява на съответните държавите членки да спазват задълженията си по силата на по-ранна международна конвенция (вж. в този смисъл решение от 21 декември 2011 г., Air Transport Association of America и др. (C-366/10, EU:C:2011:864, т. 61).

61 Тази разпоредба обаче не позволява на държавите членки да се позовават на права, произтичащи от такива конвенции, във вътрешните си отношения със Съюза (вж. в този смисъл решения от 2 юли 1996 г., Комисия/Люксембург, C-473/93, EU:C:1996:263, т. 40, и от 7 юли 2005 г., Комисия/Австрия, C-147/03, EU:C:2005:427, т. 58).

62 От това следва, че в член 351, първа алинея ДФЕС понятията „права и задължения“ се отнасят, по отношение на „правата“ — до правата на третите страни, а по отношение на „задълженията“ — до задълженията на държавите членки (решения от 27 февруари 1962 г., Комисия/Италия, 10/61, EU:C:1962:2, стр. 22, и от 2 август 1993 г., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, т. 12).

63 Следователно, за да се определи дали норма от правото на Съюза може да бъде лишена от действие с предходно международно споразумение съгласно тази разпоредба, е необходимо да се провери дали то налага на съответната държава членка задължения, чието изпълнение все още може да бъде изисквано от трети държави, които са страни по това споразумение (вж. по-конкретно решения от 2 август 1993 г., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, т. 13, и от 15 септември 2011 г., Комисия/Словакия, C-264/09, EU:C:2011:580, т. 42).

64 При това положение, ако норма от правото на Съюза може по силата на член 351, първа алинея ДФЕС да бъде лишена от действие с международно споразумение, това става при наличието на две условия — споразумението трябва да е сключено преди влизането в сила на Договорите на Съюза в съответната държава членка, и заинтересованата трета държава трябва да черпи от него права, чието спазване може да изисква от тази държава членка (вж. в този смисъл решение от 10 март 1998 г., T. Port, C-364/95 и C-365/95, EU:C:1998:95, т. 61).

65 Следователно държавите членки не могат да се позовават на тази разпоредба, когато в разглеждания конкретен случай не се поставят под въпрос правата на трети държави (вж. в този смисъл решения от 22 септември 1988 г., Deserbais, 286/86, EU:C:1988:434, т. 18, и от 6 април 1995 г., RTE и ITP/Комисия, C-241/91 P и C-242/91 P, EU:C:1995:98, т. 84).

66 Именно в светлината на тези принципи трябва да се разгледа основателността на второто твърдение за нарушение, с което Комисията упреква Обединеното кралство, че е нарушило член 351, първа алинея ДФЕС, тъй като в разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) неправилно е тълкувал и приложил тази разпоредба.

67 В това отношение следва да се припомни, че в това решение посоченият съд по същество постановява, че член 351, първа алинея ДФЕС е приложим към задължението на Обединеното кралство по силата на конвенцията CIRDI и в частност член 54 от нея да изпълни арбитражното решение, така че правото на Съюза, и по-конкретно членове 107 и 108 ДФЕС, които Комисията прилага спрямо това арбитражно решение в разпореждането за преустановяване, решението за откриване и окончателното решение — понеже е неприложимо — не може да е пречка за това вътрешните съдилища на държавите членки да изпълнят посоченото арбитражно решение.

68 За да се прецени дали, както поддържа Комисията, такова тълкуване и такова прилагане на член 351, първа алинея ДФЕС са неправилни, следва на първо място да се констатира, че е установено, че конвенцията CIRDI, по която Съюзът не е страна и която следователно не е част от правото на Съюза, е многостранен договор, сключен от Обединеното кралство преди неговото присъединяване към Съюза както с държави членки, така и с трети държави, и че затова тази международна конвенция би могла да попадне в приложното поле на член 351, първа алинея ДФЕС, който е разпоредба на правото на Съюза, за чието окончателно тълкуване Съдът има изключителна компетентност (вж. в този смисъл решение от 2 септември 2021 г., Република Молдова, C-741/19, EU:C:2021:655, т. 45).

69 Както следва от практиката на Съда, припомнена в точки 59—65 от настоящото решение, само фактът, че едно предходно международно споразумение е било сключено от държава членка с трети държави, въпреки това не е достатъчен, за да задейства прилагането на тази разпоредба, тъй като в отношенията между държавите членки може да има позоваване на такива международни споразумения само ако тези трети държави черпят от тях, при обстоятелствата на конкретния случай, права, чието спазване могат да изискват от съответната държава членка.

70 При това положение следва да се провери, на второ място, дали конвенцията CIRDI, що се отнася до изпълнението на арбитражното решение, налага на Обединеното кралство задължения, които то трябва да спазва към трети държави и на които те имат право да се позовават по отношение на Обединеното кралство по смисъла на член 351, първа алинея ДФЕС.

71 В това отношение следва да се припомни, че с арбитражното решение арбитражен съд, създаден в рамките на конвенцията CIRDI, в изпълнение на арбитражната клауза, предвидена в ДИД, сключен между Кралство Швеция и Румъния преди присъединяването на последната към Съюза, е осъдил Румъния да заплати обезщетение на инвеститорите, шведски граждани и контролирани от тях дружества, за поправяне на вредите, които те

твърдят, че са претърпели вследствие на отмяната от Румъния — според тях в нарушение на този ДИД — на регионална схема за помощ преди присъединяването на Румъния към Съюза.

72 В съответствие с практиката на Съда обаче такъв двустранен договор трябва от присъединяването на Румъния към Съюза вече да се счита за договор, отнасящ се до две държави членки (вж. по аналогия решение от 8 септември 2009 г., Budějovický Budvar, C-482/07, EU:C:2009:521, т. 97 и 98).

73 От това следва, че спорът, отнесен в случая от инвеститорите до Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), е имал за цел да наложи на държава членка, а именно Обединеното кралство, задължението да изпълни арбитражно решение съгласно конвенцията CIRDI, за да се осигури спазването от друга държава членка, в случая Румъния, на задълженията ѝ на основание ДИД спрямо трета държава членка, а именно Кралство Швеция.

74 По този начин е видно, че този спор засяга твърдяното задължение за Обединеното кралство да се съобрази с разпоредбите на конвенцията CIRDI по отношение на Кралство Швеция и неговите граждани, и съответно, твърдяното право на последните да изискват от Обединеното кралство спазването на същите.

75 Обратно, трета държава не изглежда да има право да изисква от Обединеното кралство на основание конвенцията CIRDI изпълнението на арбитражното решение. Всъщност поради съображенията, изложени от генералния адвокат в точки 133—137 от заключението му, и както Комисията твърди в подкрепа на настоящото твърдение за нарушение, тази международна конвенция, въпреки многостранния си характер, урежда двустранни отношения между договарящите страни по начин, аналогичен на двустранен договор (вж. по аналогия решение от 2 септември 2021 г., Република Молдова, C-741/19, EU:C:2021:655, т. 64).

76 В това отношение трябва в частност да се отбележи, че макар Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) да е направил, в точки 104—108 от разглежданото съдебно решение, извод за съществуването на такова право, на което трети държави могат да се позовават спрямо Обединеното кралство, това не променя факта, че както отбелязва генералният адвокат в точки 147—149 от своето заключение, тази национална юрисдикция се ограничава в основни линии да почертае, че третите държави, сключили конвенцията CIRDI, биха могли да имат интерес от това държава членка, в случая Обединеното кралство, да спазва задълженията си по отношение на друга държава членка, като предприеме, в съответствие с разпоредбите на тази конвенция, изпълнението на арбитражно решение, което попада в приложното поле на същата. Такъв чисто фактически интерес обаче не може да се приравни на „право“ по смисъла на член 351, първа алинея ДФЕС, което да обоснове прилагането на тази разпоредба.

77 За сметка на това трябва да се констатира, че в разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) не разглежда основния въпрос до каква степен трета държава може, по-конкретно по силата на член 64 от конвенцията CIRDI, да ангажира международната отговорност на Обединеното кралство поради факта на неспазването на задълженията му по тази конвенция в рамките на изпълнението на арбитражно решение, постановено по спор между държавите членки.

78 Същевременно е важно да се подчертае, че член 351, първа алинея ДФЕС е норма, която може, ако са изпълнени условията за нейното прилагане, да позволи отклонения от прилагането на правото на Съюза, включително на първичното право (решение от 28 октомври 2022 г., Generalstaatsanwaltschaft München (Екстрадиция и ne bis in idem), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, т. 119 и цитираната съдебна практика).

79 Следователно тази разпоредба би могла да упражни значително въздействие върху правния ред на Съюза, щом като позволява, както подчертава генералният адвокат в точки 140 и 175 от заключението си, да се дерогира принципа на предимство на правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 28 март 1995 г., Evans Medical и Macfarlan Smith, C-324/93, EU:C:1995:84, т. 26—28), който е една от съществените особености на същото (вж. по-конкретно решение от 2 септември 2021 г., Република Молдова, C-741/19, EU:C:2021:655, т. 43 и цитираната съдебна практика).

80 В този контекст следва да се отбележи, че ако се следва логиката на разглежданото съдебно решение, всички държави членки, които са сключили конвенцията CIRDI преди присъединяването си към Съюза, какъвто е случаят с повечето от тях, биха могли на основание член 351, първа алинея ДФЕС да изключат спорове относно правото на Съюза от правораздавателната система на Съюза, поверявайки ги на арбитражните съдилища, създадени в рамките на тази конвенция. От практиката на Съда обаче, както е установена в решение от 6 март 2018 г., Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), произтича, че системата от съдебни средства за защита, предвидена в Договора за ЕС и в Договора за функционирането на ЕС, е заменила арбитражните производства, установени между държавите членки (решение от 25 януари 2022 г., Комисия/European Food и др., C-638/19 P, EU:C:2022:50, т. 145).

81 Следователно член 351, първа алинея ДФЕС трябва в съответствие с трайната практика на Съда да се тълкува стриктно, за да не бъдат изпразнени от съдържание общите правила, предвидени в Договорите на Съюза (вж. в този смисъл решение от 28 октомври 2022 г., Generalstaatsanwaltschaft München (Екстрадиция и ne bis in idem), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, т. 120).

82 При тези условия Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) във всички случаи е бил длъжен, преди да направи извода, че по силата на член 351, първа алинея ДФЕС правото на Съюза не е приложимо към задължението на Обединеното кралство да изпълни арбитражното решение по силата на конвенцията CIRDI, да провери задълбочено дали такова задължение, въпреки че се отнася до арбитражно решение, установяващо нарушение от държава членка на двустранен договор, сключен с друга държава членка, включва и права, на които трети държави биха могли да се позовават срещу тях.

83 Такава задълбочена проверка обаче, която отчита принципа, че всяко изключение от предимството на правото на Съюза трябва да се тълкува стриктно, липсва в разглежданото съдебно решение, което при това положение не може да постави под въпрос съображенията, произтичащи от точки 73—75 от настоящото решение.

84 Затова следва да се приеме, без дори да е нужно да се разглеждат доводите на Комисията относно обхвата на израза „се засягат от разпоредбите на Договорите“ в член 351, първа алинея ДФЕС, че с разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е изтълкувал и приложил неправилно тази

разпоредба, като ѝ е придал широк обхват в смисъл, че е била приложима към задължението, което Обединеното кралство има по силата на конвенцията CIRDI, да изпълни арбитражното решение, така че правото на Съюза, понеже е неприложимо, не може да бъде пречка за това изпълнение.

85 Не може обаче да се приеме, че юрисдикция на държава членка, и още по-малко юрисдикция, чиито решения не подлежат на съдебно обжалване по вътрешното право, каквато в случая е Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), би могла да възприеме погрешно тълкуване на правото на Съюза, чийто предмет и резултат биха били съзнателно да се изключи прилагането на правото на Съюза в неговата цялост.

86 Всъщност такова тълкуване, което — както вече е видно от точки 78 и 79 от настоящото решение — води до изключване на принципа на предимство на правото на Съюза, който е една от съществените особености на същото, е от естество да постави под въпрос съгласуваността, пълното действие и автономията на правото на Съюза, както и, в последна сметка, присъщият характер на установеното с Договорите право (вж. в този смисъл решение от 2 септември 2021 г., Република Молдова, C-741/19, EU:C:2021:655, т. 46 и цитираната съдебна практика).

87 Така от това следва, че с разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е допуснал тежко нарушение на правния ред на Съюза.

88 Следователно второто твърдение за нарушение, изведено от нарушението на член 351, първа алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, трябва да бъде уважено.

По първото твърдение за нарушение, изведено от нарушението на член 4, параграф 3 ДЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне

Доводи на ищеца

89 С първото си твърдение за нарушение Комисията упреква Обединеното кралство, че не е спазило член 4, параграф 3 ДЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, тъй като с разглежданото съдебно решение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) се е произнесъл по тълкуването на член 351, първа алинея ДФЕС и по прилагането на тази разпоредба към изпълнението на арбитражното решение, въпреки че по въпроса за това тълкуване е имало решение на Комисията и същият е бил висящ пред съдилищата на Съюза.

90 Когато национален съд е сезиран с дело, по което вече се провежда разследване от Комисията или съдебно производство пред съдилищата на Съюза, задължението за лоялно сътрудничество задължава този национален съд да спре производството, освен ако не съществува почти никакъв риск от противоречие между очакваното съдебно решение и вероятния акт на Комисията или съдебен акт на съдилищата на Съюза.

91 Със започнатото от инвеститорите производство по изпълнение в Обединеното кралство обаче Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) бил сезиран с жалба, която изисква тълкуване на същата разпоредба от правото на Съюза с оглед на същата мярка като тази, по която Комисията вече се е произнесла и по която съдилищата на Съюза били сезирани за се произнесат.

92 Макар че Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) първоначално приел, че задължението за лоялно сътрудничество продължава да се прилага, предвид подадената срещу решението на Общия съд жалба, в очакване на окончателното съдебно решение на съдилищата на Съюза, той в крайна сметка въз основа на погрешни мотиви приел, че това задължение не е приложимо в конкретния случай, като по този начин допуснал риск от противоречие между своето решение и решенията на Комисията и/или на Съда по същия въпрос.

Съображения на Съда

93 Следва да се припомни, че според член 4, параграф 3, втора и трета алинея ДЕС държавите членки са длъжни, от една страна, да вземат всички общи или специални мерки, необходими за гарантиране на изпълнението на задълженията, произтичащи от Договорите или от актовете на институциите на Съюза, и от друга страна, да съдействат на Съюза при изпълнението на неговите задачи и да се въздържат от всякакви мерки, които биха могли да застрашат постигането на целите на Съюза.

94 Съгласно практиката на Съда от прогласения в тази разпоредба принцип на лоялно сътрудничество следва, че държавите членки, и в частност националните юрисдикции, са задължени да вземат всички мерки, за да гарантират обхвата и ефективността на правото на Съюза (вж. по-конкретно решение от 8 март 2022 г., Комисия/Обединено кралство (Борба с измамата със занижени цени), C-213/19, EU:C:2022:167, т. 584).

95 По-специално, прилагането на правилата на Съюза в областта на държавните помощи, предвидени в членове 107 и 108 ДФЕС, се основава на задължение за лоялно сътрудничество между, от една страна, националните юрисдикции, и от друга, Комисията и юрисдикциите на Съюза, в рамките на което всички те действат според възложените им с Договора задачи (решение от 4 март 2020 г., Buonotourist/Комисия, C-586/18 P, EU:C:2020:152, т. 89).

96 В това отношение от трайната съдебна практика следва, че в областта на държавните помощи националните юрисдикции могат да бъдат сезирани със спорове, в производствата по които са длъжни да тълкуват и да прилагат понятието „помощ“, посочено в член 107, параграф 1 ДФЕС, по-специално за да определят дали дадена държавна мярка е въведена в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС. За сметка на това националните юрисдикции не са компетентни да се произнесат относно съвместимостта на дадена държавна помощ с вътрешния пазар. Всъщност преценката дали мерки за помощ или схема за помощи са съвместими с вътрешния пазар е от изключителната компетентност на Комисията, която действа под контрола на съда на Съюза (решение от 4 март 2020 г., Buonotourist/Комисия, C-586/18 P, EU:C:2020:152, т. 90 и цитираната съдебна практика).

97 Както следва от член 4, параграф 3 ДЕС, в рамките на необходимото сътрудничество, върху което се гради прилагането на тези разпоредби, националните юрисдикции трябва да вземат всички общи или специални мерки, за да гарантират изпълнението на

произтичащите от правото на Съюза задължения, и да се въздържат да приемат мерки, които биха могли да застрашат постигането на целите на Договора (решение от 12 януари 2023 г., DOBELES HES, C-702/20 и C-17/21, EU:C:2023:1, т. 77). Те трябва по-специално да се въздържат от приемането на решения, които са в противоречие с решение на Комисията, дори ако то има временен характер (решение от 21 ноември 2013 г., Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, т. 41).

98 Следователно, когато решаването на висящия пред националната юрисдикция спор зависи от валидността на решението на Комисията, съгласно задължението за лоялно сътрудничество и за да избегне постановяването на решение, несъвместимо с това на Комисията, националната юрисдикция трябва да спре производството до постановяването на окончателно решение от юрисдикциите на Съюза по жалбата за отмяна, освен ако приеме, че предвид обстоятелствата в конкретния случай има основание да постави преюдициален въпрос на Съда относно валидността на решението на Комисията (решение от 25 юли 2018 г., Georgsmarienhütte и др., C-135/16, EU:C:2018:582, т. 24 и цитираната съдебна практика).

99 В този контекст следва също да се подчертае, че актовете на институциите на Съюза по принцип се ползват с презумпция за законосъобразност, докато не бъдат отменени или оттеглени (вж. по-специално решение от 2 април 2020 г., Комисия/Полша, Унгария и Чешка република (Временен механизъм за преместване на кандидати за международна закрила), C-715/17, C-718/17 и C-719/17, EU:C:2020:257, т. 139).

100 В конкретния случай следва да се припомни, че в окончателното решение, прието в рамките на предвидената в член 108, параграф 2 ДФЕС процедура след разпореждането за преустановяване и решението за откриване, Комисията приема, че изплащането на обезщетението за вреди, присъдено с арбитражното решение, представлява държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС, която е несъвместима с вътрешния пазар.

101 За тази цел Комисията, както в съображения 51—54 от решението за откриване, така и в съображения 126—129 от окончателното решение, преценява — видно от точка 21 от настоящото решение, че член 351, първа алинея ДФЕС не е пречка членове 107 и 108 ДФЕС да се приложат към изпълнението на арбитражното решение. По-конкретно, Комисията приема в това отношение, че прилагането на правилата на Договора за функционирането на ЕС в областта на държавните помощи по отношение на обезщетението, присъдено с това арбитражно решение, не може да се отразява на правата и задълженията, предвидени в член 351, първа алинея ДФЕС, при положение че, от една страна, ДИД е договор, сключен между две държави членки, и от друга страна, нито една трета държава, подписала и ратифицирала конвенцията CIRDI, не е страна по ДИД, който е предмет на разглежданата процедура.

102 В подкрепа на жалбата си за отмяна на окончателното решение, която са подали до Общия съд на основание член 263 ДФЕС, инвеститорите със своите първи основания по дела T-624/15 и T-694/15 и с третото си основание по дело T-704/15 изтъкват, че тези съображения на Комисията са неправилни. Решението на Общия съд обаче отменя това решение на друго основание, а именно че Комисията не е била компетентна ratione temporis по член 108 ДФЕС, без да се произнася по тези основания.

103 Именно в този контекст инвеститорите сезират Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) с искане, целящо да се получи изпълнение в Обединеното кралство на арбитражното решение по отношение на Румъния и вследствие на това — да бъде изплатено присъденото с това арбитражно решение обезщетение, като изтъкват в подкрепа на това искане, че нито висящите процедури пред институциите на Съюза на основание членове 107 и 108 ДФЕС, нито член 351, първа алинея ДФЕС представляват пречка за такова изпълнение.

104 От това следва — както отбелязва генералният адвокат в точка 79 от заключението си — че висящите производства пред институциите на Съюза и Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) се отнасят до един и същ въпрос, а именно, по същество, изпълнението на арбитражното решение в Съюза, са във връзка с тълкуването на едни и същи разпоредби, по-специално членове 107 ДФЕС и 108 ДФЕС и член 351, първа алинея ДФЕС, и се отнасят до валидността или ефективността на решенията, приети от Комисията на основание членове 107 и 108 ДФЕС с цел да се възпрепятства такова изпълнение.

105 Така самият Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) отбелязва в точка 51 от разглежданото съдебно решение, че решението на Общия съд „не засяга съществуващото разследване на Комисията в областта на държавните помощи“, така че „действието на решението за откриване продължава“, и че той „не може да бъде сигурен“, че решението на Общия съд изключва възможността Комисията „да преструктурира разследването си по настоящото дело, за да избегне грешките, довели до отмяната на окончателното решение“.

106 При тези условия Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) подчертава в точка 56 от разглежданото съдебно решение — както вече бе отбелязано в точка 32 от настоящото решение — че е „загрижен във връзка с риска от противоречиви решения с един и същ предмет между същите страни“, доколкото „не може да направи извод, че няма почти никакъв риск от противоречие“ и че ако се прояви противоречие, това би имало за последица да „възпрепятства значително прилагането на правото на Съюза“, така че „самото наличие на висяща жалба пред Съда с реални шансове за успех е достатъчно, за да задейства задължението за лоялно сътрудничество“.

107 Така се оказва, че Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е бил напълно наясно с факта, че ако разреши изпълнението на арбитражното решение в Обединеното кралство, такова решение ще има за последица да осуети както административната процедура, започната пред Комисията в изпълнение на членове 107 и 108 ДФЕС, така и съдебното производство, започнато пред съдилищата на Съюза на основание член 263 ДФЕС.

108 Несъмнено, към момента, в който Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е постановил разглежданото съдебно решение, окончателното решение е било отменено с решението на Общия съд.

109 Въпреки това подобна отмяна няма никакво отражение върху задължението за лоялно сътрудничество, което Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) има по силата на член 4, параграф 3 ДЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне.

110 От една страна, както правилно отбелязва Комисията, отмяната на окончателното решение не е имало за последица да постави под въпрос нито разпореждането за преустановяване, нито решението за откриване. Всъщност според практиката на Съда отмяната на акт на Съюза не засяга неминуемо подготвителните актове, тъй като производството, в което трябва да бъде заместен отменените акт, по принцип се възобновява от конкретния етап, на който е допусната незаконосъобразността (решение от 21 септември 2017 г., Riva Fire/Комисия, C-89/15 P, EU:C:2017:713, т. 34 и цитираната съдебна практика).

111 В случая обаче, макар решението на Общия съд несъмнено да отменя окончателното решение с мотива, че Комисията не е била компетентна ratione temporis по член 108 ДФЕС, след посочването в точка 108 от това съдебно решение — както вече беше отбелязано в точка 25 от настоящото решение — Комисията не е направила разграничение, що се отнася до сумите на обезщетенията за получаване, между тези, съответстващи на периода преди присъединяването на Румъния към Съюза, и тези за периода след това присъединяване.

112 От това следва, че решението на Общия съд не е възпрепятствало Комисията, както самият Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) — и това вече бе посочено в точка 105 от настоящото решение — отбелязва в точка 51 от разглежданото съдебно решение, да проведе официалната процедура по разследване, предвидена в член 108, параграф 2 ДФЕС, като се ограничи до насочването ѝ към обезщетенията, свързани с периода след посоченото присъединяване.

113 Следователно от тази гледна точка решението за откриване, което изключва релевантността на член 351, първа алинея ДФЕС, продължава да поражда действието си, което Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) също е приел в посочената точка 51.

114 От друга страна, доколкото преди постановяването на разглежданото съдебно решение Комисията е подала жалба срещу решението на Общия съд, и макар съгласно член 278 ДФЕС жалбата да няма суспензивно действие, към момента, в който Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е постановил разглежданото съдебно решение, все още не е имало окончателно съдебно решение по валидността на окончателното решение, постановено от съда на Съюза.

115 Всъщност не може да се изключи възможността Съдът на свой ред да отмени решението на Общия съд и да му върне делото за разглеждане на останалите основания за отмяна на окончателното решение, сред които са твърденията за нарушение на член 351, първа алинея ДФЕС. Такова е впрочем положението, настъпило след решението от 25 януари 2022 г., Комисия/European Food и др. (C-638/19 P, EU:C:2022:50), постановено след разглежданото съдебно решение и мотивираното становище.

116 Така от гореизложеното следва, че към датата, на която Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е постановил разглежданото съдебно решение, въпросът за отражението на член 351, първа алинея ДФЕС върху прилагането на правото на Съюза, и в частност на членове 107 и 108 ДФЕС, при изпълнението на арбитражното решение, е предмет на неокончателно разглеждане от Комисията в нейното решение за откриване, в рамките на което — както бе посочено в точка 101 от настоящото решение — тя изключва прилагането на член 351, първа алинея ДФЕС, и все още може да бъде преценяван от съда на Съюза в съдебното производство по член 263 ДФЕС за отмяна на окончателното решение.

117 При тези условия следва да се констатира, че към момента на постановяването на разглежданото съдебно решение от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е съществувал риск от противоречиви решения, който риск освен това се е проявил, след като в това решение се приема прилагането на член 351, първа алинея ДФЕС и задължението по силата на конвенцията за CIRDI да се предприеме изпълнение на арбитражното решение, докато в решението за откриване, по подобие на окончателното решение — чиято законосъобразност е предмет на обжалване към датата на постановяване на това съдебно решение — се приема точно обратното.

118 Нито един от мотивите, изтъкнати от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), за да изключи прилагането на задължението за лоялно сътрудничество в конкретния случай, както са посочени в точка 35 от настоящото решение, не може да постави този извод под въпрос.

119 Първо, що се отнася до мотива, че въпросите относно съществуването и обхвата, за целите на прилагането на член 351, първа алинея ДФЕС, на задълженията, произтичащи от предходни международни споразумения, по които Съюзът не е страна, не са запазени за съдилищата на Съюза и дори са извън тяхната компетентност, следва най-напред да се уточни, че задължението за лоялно сътрудничество, което имат националните съдилища по силата на член 4, параграф 3 ДЕС, изобщо не се основава на предпоставката, че някои въпроси са от изключителната компетентност на съдилищата на Съюза или на националните съдилища, а напротив, предполага, че един и същ въпрос може да попадне в обхвата на конкуриращата се компетентност на всяко от тях, така че да е налице риск от противоречиви решения.

120 Тъй като обаче въпросът, който в настоящия случай е отнесен едновременно, от една страна, до Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) и от друга страна, до Комисията и до съдилищата на Съюза, е свързан с обхвата на член 351, първа алинея ДФЕС, който е разпоредба от правото на Съюза, чието окончателно тълкуване — както вече беше посочено в точка 68 от настоящото решение — е от изключителната компетентност на Съда, понеже постановеното от същия решение по член 267 ДФЕС обвързва националните съдилища при решаването на спора, с който те са сезирани (вж. в този смисъл решение от 5 юли 2016 г., Огнянов, C-614/14, EU:C:2016:514, т. 33).

121 В това отношение следва да се подчертае по-конкретно, че член 351, първа алинея ДФЕС не съдържа никакво препращане към правните системи на държавите членки или към международното право, така че съдържащите се в тази разпоредба изрази трябва да се разглеждат като самостоятелни понятия на правото на Съюза, които трябва да се тълкуват еднакво на територията на същия (вж. в този смисъл решение от 22 юни 2021 г., Венецуела/Съвет (Засягане на трета държава) (C-872/19 P, EU:C:2021:507, т. 42 и цитираната съдебна практика).

122 От това следва, че съдилищата на Съюза са компетентни да определят дали предходно международно споразумение, сключено от държави членки с трети държави, каквото е конвенцията CIRDI, налага на засегнатата държава членка, в случая Обединеното кралство, задължения, чието спазване дадена трета държава има право да изисква, и дали тези права и задължения се засягат от Договорите на Съюза по смисъла на член 351, първа алинея ДФЕС.

123 Както признава Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) в точка 99 от разглежданото съдебно решение, такъв е случаят по жалба за отмяна на основание член 263 ДФЕС или по иск за установяване на неизпълнение на задължения на основание член 258 ДФЕС. Всъщност съдът на Съюза, за да се произнесе по основателността на довод, изведен от нарушение, според случая, от институция на Съюза или от държава членка, на член 351, първа алинея ДФЕС спрямо предходно международно споразумение, трябва непременно да разгледа обхвата на това споразумение, за да се произнесе по делото, с което е сезиран, като в противен случай накърнява принципа на ефективна съдебна защита (вж. в този смисъл решения от 6 април 1995 г., RTE и ITP/Комисия, C-241/91 P и C-242/91 P, EU:C:1995:98, т. 84, и от 15 септември 2011 г., Комисия/Словакия, C-264/09, EU:C:2011:580, т. 40 и 42).

124 Обратно на приетото от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) в същата точка 99 от разглежданото съдебно решение, това важи и когато Съдът е сезиран по реда на преюдициалното производство на основание член 267 ДФЕС.

125 Несъмнено, в такъв контекст Съдът е постановил, че националният съд е длъжен да провери какви задължения са наложени на съответната държава членка по силата на предходно международно споразумение и да очертае границите им така, че да определи до каква степен тези задължения са пречка за прилагането на правото на Съюза (вж. по-специално решения от 2 август 1993 г., Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, т. 21, и от 14 януари 1997 г., Centro-Com, C-124/95, EU:C:1997:8, т. 58).

126 Същевременно тази съдебна практика, която отразява различната роля, която по принцип е възложена на Съда и на националните юрисдикции в рамките на преюдициалното производство, не може да се разбира в смисъл, че по този начин Съдът е лишен от всякаква компетентност да разглежда на основание член 267 ДФЕС обхвата на разпоредбите на международно споразумение като конвенцията CIRDI, за да определи дали тя може да попадне в приложното поле на член 351, първа алинея ДФЕС.

127 Още по-малко случаят е такъв, когато — както при обстоятелствата по настоящото дело — прилагането на последната разпоредба към такова международно споразумение може да има решаващо въздействие върху изхода по паралелно предявен пряк иск, с който са сезирани съдилищата на Съюза на основание член 263 ДФЕС, чиято цел е да се постигне отмяната на решение на Комисията, каквото е окончателното решение, в което по подобие на решението за откриване се приема, че член 351, първа алинея ДФЕС не е приложим към задължението на Обединеното кралство да изпълни арбитражното решение по силата на конвенцията CIRDI.

128 Всъщност, при положение че в рамките на жалба за отмяна от съда на Съюза е поискано да се произнесе по валидността на акт от правото на Съюза, в съответствие с разделението на ролите между националните юрисдикции и съда на Съюза е Съдът да бъде единствено компетентен да тълкува релевантното предходно международно споразумение, за да определи дали член 351, първа алинея ДФЕС възпрепятства прилагането на правото на Съюза с посочения акт, тъй като според трайната съдебна практика Съдът има изключителна компетентност да установява невалидността на актове на Съюза (решение от 22 февруари 2022 г., RS (Действие на решения на конституционен съд), C-430/21, EU:C:2022:99, т. 71 и цитираната съдебна практика).

129 Второ, що се отнася до мотива, че повдигнатите в конкретния случай въпроси пред националните юрисдикции и съдилищата на Съюза не съвпадат, що отнася до разглежданите разпоредби от конвенцията CIRDI и засегнатите държави членки, следва да се констатира, че от една страна, както проведената от Комисията процедура съгласно членове 107 и 108 ДФЕС и производството, започнато пред съдилищата на Съюза, така и, от друга страна, производството, по което са сезирани съдилищата на Обединеното кралство, се отнасят до изпълнението от една държава членка по силата на тази конвенция на арбитражното решение, постановено по отношение на друга държава членка, и поставят същия въпрос доколко член 351, първа алинея ДФЕС би могъл в този контекст да изключи прилагането на правото на Съюза, при положение че съвкупността от тези държави членки са сключили посочената конвенция преди присъединяването си към Съюза.

130 В това отношение е ирелевантно дали е направено позоваване на различни разпоредби от конвенцията CIRDI, а именно член 53 или член 54 от същата, пред националните юрисдикции и институциите на Съюза и дали то е спрямо различна държава членка, а именно, според случая, Обединеното кралство или Румъния, които са договарящи държави по конвенцията CIRDI, при положение че в резултат от тези производства би могло да се стигне до противоречиви решения.

131 Във всички случаи в разглежданото съдебно решение неправилно се приема, че пред съдилищата на Съюза не е направено позоваване на член 54 от конвенцията CIRDI. Всъщност от съображения 31 и 32 от окончателното решение е видно, че инвеститорите са поискали принудително изпълнение на арбитражното решение в Румъния на основание този член, така че пред Общия съд е направено позоваване не само на член 53, но и на член 54 от тази конвенция, което впрочем самият Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) отбелязва в точка 113 от разглежданото съдебно решение.

132 Трето, що се отнася до мотива, че вероятността юрисдикция на Съюза да се произнесе по прилагането на член 351, първа алинея ДФЕС към предхождащите присъединяването задължения, произтичащи от конвенцията CIRDI, що се отнася до арбитражното решение, е много малка, достатъчно е да се отбележи, че ако бъде уважена подадената от Комисията жалба срещу решението на Общия съд, Съдът може съгласно член 61, първа алинея от Статута на Съда да се произнесе окончателно по спора или да върне делото на Общия съд за постановяване на решение, което предполага и в двата случая, че съдилищата на Съюза трябва да разгледат основанията, на които е направено позоваване в първоинстанционното производство, изведени от нарушение на член 351, първа алинея ДФЕС. В конкретния случай поради отмяната от Съда на решението на Общия съд и връщането на делото на последния тези основания са висящи пред Общия съд.

133 Обратно, при отхвърляне на тази жалба Комисията би била длъжна да възобнови процедурата по прилагането на членове 107 и 108 ДФЕС по отношение на изплащането на обезщетението, определено в арбитражното решение, и в този контекст — да извърши нова преценка на въпроса за въздействието на член 351, първа алинея ДФЕС, и следователно на конвенцията CIRDI, върху тази процедура, без да се засяга последващото подаване на иск на основание член 263 ДФЕС пред съда на Съюза.

134 Така от това следва, че независимо от изхода на производството по жалбата, подадена от Комисията срещу решението на Общия съд, към датата на постановяване от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) на разглежданото съдебно

решение не може да се приеме, че вероятността юрисдикция на Съюза да разгледа въпроса за прилагането на член 351, първа алинея ДФЕС към изпълнението на арбитражното решение по силата на конвенцията CIRDI, е била малка.

135 Вследствие на това първото твърдение за нарушение, изведено от нарушение на член 4, параграф 3 ДЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, трябва да бъде уважено.

По третото твърдение за нарушение, изведено от нарушение на член 267, първа и трета алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне

Доводи на ищеца

136 Комисията упреква Обединеното кралство, че е нарушило член 267, първа и трета алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, тъй като Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е постановил разглежданото съдебно решение, без преди това да сезира Съда с преюдициален въпрос, отнасящ се от една страна, до валидността на разпореждането за преустановяване и на решението за откриване, и от друга страна, до тълкуването на член 351, първа алинея ДФЕС, който не е нито acte clair, нито acte éclairé.

137 Що се отнася, на първо място, до липсата на преюдициално запитване за преценка на валидността, Комисията изтъква, че разглежданото съдебно решение е имало за последица да направи неотносимо както разпореждането за преустановяване, така и решението за откриване. Всъщност, като отказал да придаде действие на тези решения, които изискват по силата на член 108, параграф 3, последно изречение ДФЕС преустановяване на изплащането на разглежданата помощ, Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) действал сякаш тези решения са били невалидни. Само Съдът обаче бил компетентен да обявява за невалидни актове от правото на Съюза.

138 Що се отнася, на второ място, до липсата на преюдициално запитване за тълкуване, Комисията поддържа, че Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), в качеството си на национална юрисдикция, действаща като последна инстанция, е бил сезиран с два въпроса, които трябвало да го доведат до извода, че е длъжен да сезира Съда, а именно, от една страна, въпроса за тълкуването на член 351, първа алинея ДФЕС с оглед на задълженията, предвидени в многостранни конвенции, по които както държавите членки, така и третите държави са договарящи страни, и от друга страна, въпроса за компетентността на националните юрисдикции и на съдилищата на Съюза да тълкуват тази разпоредба.

Съображения на Съда

139 В самото начало следва да се отбележи, че по силата на член 86 от Споразумението за оттегляне Съдът на Европейския съюз продължава да е компетентен да се произнася преюдициално по запитвания от съдилища и трибунали на Обединеното кралство,

отправени преди края на преходния период. Както вече беше посочено в точка 51 от настоящото решение обаче, разглежданото съдебно решение е постановено през този период.

140 Трябва да се припомни, че според член 267, трета алинея ДФЕС, когато въпрос за тълкуване е повдигнат по висящо дело пред национална юрисдикция, чиито решения не подлежат на съдебно обжалване съгласно националното право — какъвто е случаят на Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), тази юрисдикция е длъжна да сезира Съда.

141 Същевременно задължителният характер на вече дадено от Съда тълкуване по реда на член 267 ДФЕС може да лиши предвиденото в трета алинея от тази разпоредба задължение от основание и така да я изпразни от съдържание, по-специално когато повдигнатият въпрос е по същество идентичен на въпрос, който е бил вече предмет на преюдициално решение по подобно дело, или a fortiori, по същото национално дело, или когато разглежданият правен въпрос е решен в установена практика на Съда, независимо от естеството на производствата, по които е постановена тази съдебна практика, и дори да няма пълно съвпадане на спорните въпроси (решение от 6 октомври 2021 г., Consorzio Italian Management и Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, т. 36).

142 По-нататък, според постоянната практика на Съда национална юрисдикция, чиито решения не подлежат на съдебно обжалване съгласно националното право, може да не отправи запитване до Съда за тълкуване на правото на Съюза и да поеме отговорността за неговото решаване, когато правилното тълкуване на правото на Съюза е толкова очевидно, че не оставя място за каквото и да е основателно съмнение. Преди да стигне до извода, че случаят е такъв, националната юрисдикция, действаща като последна инстанция, трябва да се убеди, че отговорът е също толкова очевиден за другите юрисдикции от последна инстанция на държавите членки и за Съда, с оглед на специфичните характеристики на правото на Съюза, особените трудности при неговото тълкуване и риска от различия в съдебната практика в рамките на Съюза (вж. в този смисъл решение от 6 октомври 2021 г., Consorzio Italian Management и Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, т. 39—41).

143 В частност Съдът подчертава в това отношение, че когато наличието на разнородна съдебна практика — в рамките на юрисдикциите на една държава членка или между юрисдикциите на различни държави членки — относно тълкуването на разпоредба от правото на Съюза, приложима към разглеждания спор, е доведено до знанието на националната юрисдикция, действаща като последна инстанция, тя трябва да бъде особено внимателна, когато преценява евентуалната липса на основателно съмнение относно правилното тълкуване на разглежданата разпоредба на Съюза, и да вземе предвид по-специално преследваната с преюдициалното производство цел, а именно да се осигури еднообразното тълкуване на правото на Съюза (решение от 6 октомври 2021 г., Consorzio Italian Management и Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, т. 49).

144 В случая обаче следва да се констатира, на първо място, че въпросът дали изпълнението от държава членка на арбитражно решение, постановено по отношение на друга държава членка по силата на разпоредбите на конвенцията CIRDI, която е сключена от повечето държави членки, които са страни по нея, преди присъединяването им към Съюза, и следователно представлява за тях предходно международно споразумение по смисъла на член 351, първа алинея ДФЕС, предполага, че тези държави членки са обвързани от „задължения“ по отношение на третите държави, сключили тази конвенция, така че

последните черпят от нея съответни „права“, които биха били „[засегнати]“ от разпоредбите на Договорите по смисъла на тази разпоредба, е непоставян досега въпрос в практиката на Съда.

145 Всъщност, въпреки че — както е видно от точки 58—65 от настоящото решение — Съдът вече е уточнявал обхвата на член 351, първа алинея ДФЕС, това не променя факта, че въпросът дали в рамките на установения от конвенцията CIRDI режим изпълнението на арбитражно решение от договаряща държава по тази конвенция може да бъде изисквано не само от пряко участващите в съответния спор държави членки, но и от всички останали договарящи държави по посочената конвенция, е въпрос с определена сложност, който още не е бил разглеждан от Съда към момента на постановяването от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) на разглежданото съдебно решение.

146 По-нататък, следва да се отбележи, че обхватът на израза „се засягат от разпоредбите на Договорите“, съдържащ се в член 351, първа алинея ДФЕС, все още не е бил уточняван от Съда.

147 Както обаче е видно от точки 78 и 79 от настоящото решение, член 351, първа алинея ДФЕС, тъй като позволява на държавите членки да изключат прилагането на правото на Съюза и вследствие на това да се отклонят от принципа на предимство на това право, който е една от съществените особености на правото на Съюза, може да упражни значително въздействие върху правния ред на Съюза, като накърни ефективността на правото на Съюза.

148 На второ място, следва да се припомни, че както следва от точки 21 и 101 от настоящото решение, в решението за откриване и в окончателното решение Комисията е възприела тълкуване на член 351, първа алинея ДФЕС, което е в противоречие с възприетото от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) в разглежданото съдебно решение.

149 Възприетото от Комисията тълкуване впрочем е оспорено от инвеститорите в подкрепа на жалбата им пред Общия съд за отмяна на окончателното решение, като решението на Общия съд отменя това решение все пак не с мотива, че член 351, първа алинея ДФЕС изключва прилагането на правото на Съюза, а поради това че посоченото решение нарушава член 108 ДФЕС. Предвид подадената срещу това решение жалба пред Съда, въпросът за въздействието на член 351, първа алинея ДФЕС върху изпълнението на арбитражното решение следователно остава висящ пред съдилищата на Съюза.

150 На трето място, следва да се отбележи, че както посочва Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) в точки 29, 32, 91 и 94 от разглежданото съдебно решение, и High Court of England and Wales (Висш съд на Англия и Уелс), и Court of Appeal (Апелативен съд), които преди това са били сезирани от инвеститорите, по настоящото дело са отказали да се произнесат по въпроса за прилагането на член 351, първа алинея ДФЕС, поради това че този въпрос е висящ пред юрисдикциите на Съюза и следователно съществува риск от противоречиви решения.

151 На четвърто място, следва да се отбележи, че Nacka tingsrätt (Районен съд Нака, Швеция) с решение от 23 януари 2019 г., на което се позовава Комисията в писменото си становище в производството пред Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното

кралство), постановява, че член 351, първа алинея ДФЕС не се прилага по отношение на изпълнението на арбитражното решение, поради което отказва да изпълни това арбитражно решение в Швеция, с мотива че по същия начин както не би могъл да изпълни национално съдебно решение, с което се присъжда обезщетение на инвеститорите, без да наруши член 108, параграф 3 ДФЕС и член 4, параграф 3 ДЕС, така не може да изпълни и арбитражно решение, с което на същите е присъдено такова обезщетение за вреди.

152 Освен това въпросът за изпълнението на арбитражното решение — както е видно от определението от 21 септември 2022 г., Romatsa и др. (C-333/19, EU:C:2022:7490) — е бил висящ пред белгийските съдилища в момента, когато се произнася Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), което Комисията също подчертава в писменото си становище, подадено пред последния.

153 Така от гореизложеното следва, че в конкретния случай са били налице достатъчно елементи от естество да породят съмнения относно тълкуването на член 351, първа алинея ДФЕС, които, предвид въздействието на тази разпоредба върху една от съществените особености на правото на Съюза и риска от противоречиви решения в рамките на Съюза, е трябвало да доведат Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) до това да приеме, че тълкуването на посочената разпоредба не е толкова очевидно, че да не оставя място за никакво основателно съмнение.

154 При тези условия, без да е необходимо произнасяне по основателността на останалите доводи, изтъкнати от Комисията в подкрепа на настоящото твърдение за нарушение, трябва да се констатира, че в качеството си на юрисдикция, чиито решения не подлежат на съдебно обжалване съгласно вътрешното право, Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) е трябвало да отправи преюдициално запитване до Съда на основание член 267 ДФЕС относно тълкуването на член 351, първа алинея ДФЕС, за да отстрани риска от неправилно тълкуване на правото на Съюза, до което — видно от точки 71—84 от настоящото решение — той наистина е стигнал в разглежданото съдебно решение (вж. по аналогия решение от 4 октомври 2018 г., Комисия/Франция (Удръжка върху доходите от капитали), C-416/17, EU:C:2018:811, т. 113).

155 Следователно само поради това съображение третото твърдение за нарушение, изведено от нарушение на член 267, първа и трета алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, следва да бъде уважено.

По четвъртото твърдение за нарушение, изведено от нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне

Доводи на ищеца

156 Комисията твърди, че разглежданото съдебно решение нарушава член 108, параграф 3 ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, като разпорежда на Румъния да наруши своите задължения по правото на Съюза, произтичащи от разпореждането за преустановяване и от решението за откриване.

157 Всъщност с вдигането на мярката за преустановяване на изпълнението на арбитражното решение, разпоредена от по-ниските съдебни инстанции на Обединеното кралство, които са разглеждали въпросното дело, това арбитражно решение станало изпълняемо.

Следователно последицата от решението на Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) била да направи възможно изплащането на обезщетението, определено в посоченото арбитражно решение. Тази последица била в пряко противоречие със задължението за преустановяване, предвидено в член 108, параграф 3 ДФЕС, както е закрепено в разпореждането за преустановяване и решението за откриване.

158 Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) също така не спазил практиката на Съда, произтичаща от решение от 18 юли 2007 г., Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434, т. 62 и 63), според която може да се прави позоваване на забраната за предоставяне на държавна помощ, която не е била надлежно разрешена, за да се възпрепятства изпълнението на окончателни съдебни решения на национални юрисдикции, които нарушават тази забрана.

Съображения на Съда

159 Според практиката на Съда, припомнена в точки 95 и 97 от настоящото решение, тъй като прилагането на нормите на правото на Съюза в областта на държавните помощи се основава на задължение за лоялно сътрудничество между, от една страна, националните юрисдикции и от друга, Комисията и юрисдикциите на Съюза, тези юрисдикции трябва да се въздържат от приемане на решения, които са в противоречие с решение на Комисията в областта на държавните помощи, дори това решение да има временен характер.

160 В този контекст следва да се припомни, че държавите членки са длъжни, от една страна, да уведомяват Комисията за всяка мярка за предоставяне или за изменение на помощ по смисъла на член 107, параграф 1 ДФЕС и от друга страна, в съответствие с член 108, параграф 3 ДФЕС, да не прилагат такава мярка, докато Комисията не приеме окончателно решение по посочената мярка (решение от 5 март 2019 г., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 56).

161 Според практиката на Съда мярка за помощ, приведена в действие в нарушение на задълженията, произтичащи от тази разпоредба, е неправомерна (решение от 19 март 2015 г., OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, т. 66 и цитираната съдебна практика).

162 В това отношение Съдът е уточнил, че установената в член 108, параграф 3, последно изречение ДФЕС забрана за привеждане в действие на проекти за помощи има директен ефект и че незабавното действие на предвидената в тази разпоредба забрана за привеждане в действие се разпростира до всяка помощ, която е била приведена в действие, без за нея да е отправено уведомление (решение от 5 март 2019 г., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 88).

163 Вследствие на това, както е видно от припомнената в точка 96 от настоящото решение съдебна практика, националните юрисдикции трябва да изведат последиците от нарушаването на член 108, параграф 3 ДФЕС в съответствие с националното си право както по отношение на действителността на актовете по привеждането в действие на мерките за помощ, така и на възстановяването на финансовите помощи, отпуснати в нарушение на тази разпоредба (решение от 19 март 2015 г., OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, т. 69 и цитираната съдебна практика).

164 Следователно националните юрисдикции са компетентни да наложат връщането на незаконосъобразна помощ от страна на нейните получатели (вж. в този смисъл решение от 5 март 2019 г., Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, т. 89 и цитираната съдебна практика).

165 Впрочем, в случай че националните юрисдикции са сезирани с искане за изплащане на помощ, която е неправомерна, те трябва по принцип да отхвърлят това искане (вж. в този смисъл решение от 12 януари 2023 г., DOBELES HES, C-702/20 и C-17/21, EU:C:2023:1, т. 121).

166 В настоящия случай следва да се припомни, че в окончателното решение Комисията приема, че изплащането на обезщетението, присъдено с арбитражното решение, за което тя не е била уведомена, представлява незаконосъобразна държавна помощ, несъвместима с вътрешния пазар. Въпреки че това решение несъмнено е било отменено с решението на Общия съд, това не променя факта, че жалба срещу това решение е била висяща пред Съда към момента на постановяване на разглежданото съдебно решение от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство).

167 По-нататък, както вече беше отбелязано в точки 110—113 от настоящото решение, решението на Общия съд не засяга законосъобразността на разпореждането за преустановяване и на решението за откриване, в които Комисията също е приела, че изплащането на присъденото с арбитражното решение обезщетение представлява незаконосъобразна и несъвместима с вътрешния пазар държавна помощ, и е разпоредила на Румъния да не изпълнява това арбитражно решение преди приемането на окончателното ѝ решение.

168 Същевременно следва да се констатира, че като е разпоредило изпълнението на арбитражното решение, разглежданото съдебно решение изисква от Румъния да изплати присъденото с това арбитражно решение обезщетение в нарушение на задължението, закрепено в член 108, параграф 3, последно изречение ДФЕС.

169 От това следва, че по този начин Румъния се оказва изправена пред противоречиви решения, що се отнася до изпълнението на посоченото арбитражно решение. При това положение, вместо в съответствие със съдебната практика, припомнена в точки 163—165 от настоящото решение, да гарантира спазването на тази разпоредба, разглежданото съдебно решение нарушава посочената разпоредба, разпореждайки на друга държава членка да я наруши.

170 В това отношение е без значение, че член 108, параграф 3, последно изречение ДФЕС предвижда задължение в тежест на „заинтересованата държава членка“, а именно, по принцип, тази, която изплаща помощта — в конкретния случай Румъния.

171 Всъщност, както правилно изтъква Комисията, задължението за лоялно сътрудничество, закрепено в член 4, параграф 3 ДЕС, което е в основата на прилагането на нормите на правото на Съюза в областта на държавните помощи, задължава Обединеното кралство, и в частност неговите национални съдилища, да улеснят спазването от Румъния на задълженията ѝ по член 108, параграф 3 ДФЕС, тъй като в противен случай тази разпоредба би била лишена от полезно действие (вж. в този смисъл решение от 27 септември 1988 г., Matteucci, 235/87, EU:C:1988:460, т. 19).

172 Този извод не може да бъде опроверган от факта, че арбитражното решение е станало окончателно. Всъщност правилото за изключителната компетентност на Комисията да преценява съвместимостта на дадена държавна помощ с вътрешния пазар се налага във вътрешния правен ред вследствие на принципа за предимство на правото на Съюза. Правото на Съюза обаче не допуска прилагането на принципа на силата на пресъдено нещо да възпрепятства националните юрисдикции да изведат всички последици от нарушаването на член 108, параграф 3 ДФЕС (вж. в този смисъл решения от 18 юли 2007 г., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, т. 62 и 63, от 4 март 2020 г., Buonotourist/Комисия, C-586/18 P, EU:C:2020:152, т. 94 и 95).

173 Що се отнася до член 351, първа алинея ДФЕС, той също не е от естество да възпрепятства прилагането на член 108, параграф 3 ДФЕС, при положение че, както следва от точки 71—84 от настоящото решение, този член 351, първа алинея не е приложим към спора, с който е сезиран Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), така че нормите на правото на Съюза в областта на държавните помощи не могат да бъдат изключени по силата на последната разпоредба.

174 Следователно четвъртото твърдение за нарушение, изведено от нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне, трябва да бъде уважено.

175 Предвид всички гореизложени съображения следва да се констатира, че с разглежданото съдебно решение Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия не е изпълнило задълженията си по член 4, параграф 3 ДЕС, по член 108, параграф 3, член 267, първа и трета алинея и член 351, първа алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттегляне.

По съдебните разноски

176 Съгласно член 138, параграф 1 от Процедурния правилник на Общия съд загубилата делото страна се осъжда да заплати съдебните разноски, ако е направено такова искане. След като Комисията е направила искане за осъждането на Обединеното кралство и последното е загубило делото, Обединеното кралство следва да бъде осъдено да заплати съдебните разноски

Поради изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

1) **С решението на Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) от 19 февруари 2020 г. по дело Micula v Romania Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия не е изпълнило задълженията си по член 4, параграф 3 ДЕС, както и по член 108, параграф 3, член 267, първа и трета алинея и член 351, първа алинея ДФЕС във връзка с член 127, параграф 1 от Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия, прието на 17 октомври 2019 г.**

2) **Осъжда Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия да заплати съдебните разноски.**

Подписи